

ності промислових підприємств, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні і залучені зовнішні інвестиції на інноваційну діяльність.

На сучасному етапі розвитку суспільства стає більш значущим підвищення ролі нововведень, і це викликано, в першу чергу, підвищенням та більш жорсткою конкуренцією. Для багатьох керівників, які бажають ефективно керувати підприємством, поняття інноваційно розвинутого підприємства є досить актуальним у повсякденному житті організацій.

Інноваційна діяльність, наукові розробки, розвиток фундаментальної науки потребують великомасштабних фінансових і матеріальних витрат, потужного кадрового та інфраструктурного забезпечення.

Щодо України то, виходячи із загальноприйнятих світових критеріїв, можна констатувати, що вона володіє достатньо вагомим та перспективним (з погляду основних напрямів фундаментальних і прикладних наук) інноваційним потенціалом. Проте на сьогодні він використовується далеко не у повному обсязі, що викликано, як потребами його технологічного та структурного оновлення, розширення фінансової підтримки інноваційної діяльності, так і поглибленням та диверсифікацією форм міжнародного науково-технічного співробітництва. Всі ці питання потребують нагального вирішення, як на рівні підприємств (розробка ними інноваційної стратегії та взяття курсу на інтенсивний розвиток), так і на рівні держави та регіонів шляхом створення відповідної регулятивної законодавчої бази, підвищення рівня інвестицій у наукову сферу та інших заходів.

6.2. Організаційні форми впровадження інновацій

Аналіз світового досвіду показує, що економічне піднесення в сучасних умовах неможливе без створення відповідних умов і механізмів, які стимулюють інноваційну діяльність, і впровадження її результатів у господарську практику.

Найбільш популярним заходом у цьому напрямі є створення технологічних парків. Починаючи з 1970-х років “технопаркова хвиля” охопила практично всі розвинені країни і багато країн, що розвивалися. Зараз у світі налічується понад 600 технопарків, у тому числі у США – 140, у Європі – 260, у Китаї – 130, в Росії – 60 та 16 в Україні.

Безумовно, пряме копіювання досвіду інших країн може не дати ба-

жаних результатів. У багатьох випадках успішні інституційні рішення виявляються унікальними для даної країни і даного часу. Проте з подібного досвіду можна і потрібно робити висновки – з тим, щоб потім знайти власне оригінальне рішення.

Приклад інших країн, економіка яких значною мірою відповідає інноваційній моделі, показує, що перехід до такої економіки можливий навіть за стартових умов, гірших від наявних сьогодні в Україні. Як уже було зазначено, наша країна має безперечну перевагу – світовий досвід.

Основною ідеєю технопарків є комерціалізація результатів наукових досліджень університетських, академічних та інших дослідних центрів, наукова продукція яких за допомогою інноваційних процедур доводиться до виробничих структур з подальшим виведенням на ринок.

Світова практика підтверджує, що створення і функціонування технопарків вимагає проведення цілого комплексу нормативно-правових, фінансових, організаційних, кадрових й інших заходів. На все це, а також на створення і “розкручування” інноваційних проектів потрібно досить багато часу. У США вважають, що для виведення технопарків на позитивні фінансові результати потрібно 10–15 років, приблизно так само – в Європі.

Технопарки, будучи однією з найбільш вдалих форм організації інноваційної діяльності, як правило, мають пільги при оподаткуванні прибутку, різні системи податкових знижок і пільгових кредитів, системи прискореної амортизації устаткування, пільги при оренді основних засобів і при виконанні митних операцій.

У більшості країн основну частку фінансування наукові і технологічні парки отримують від держави. У Франції ця частка становить 50%, в Японії – до 100%.

Найбільших успіхів технопарки досягають у тих випадках, коли їх діяльність збігається з інтересами не тільки центральних органів влади, а й органів місцевого самоврядування, підприємств і організацій регіону, направлена на реалізацію наукових розробок та соціально-економічний розвиток регіону.

При використанні в умовах України західного досвіду створення і функціонування інноваційної інфраструктури необхідно враховувати, що ні зараз, ні в найближчому майбутньому не доводиться розраховувати на бюджетне фінансування технопарків, інкубаторів та інших інноваційних структур. Практично єдиною можливою державною формою підтримки є

спеціальний режим інноваційної діяльності, передбачений законами України “Про технопарки” і “Про інноваційну діяльність”. Проте і вони забезпечують компенсацію не більше 10–12% витрат підприємств на виконання інноваційних проектів.

За останні роки в Україні в основному розроблена нормативно-правова база, що забезпечує економічну зацікавленість в інноваційній діяльності, і, як уже було зазначено, створено 16 технопарків, але в 2007 р. працювало 14 технопарків:

- Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона (Київ);
- Інститут монокристалів (Харків);
- “Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка”;
- Агротехнопарк (Київ);
- “Еко-Україна” (Донецьк);
- “Наукові і навчальні прилади” (Суми);
- “Текстиль” (Херсон);
- “Ресурси Донбасу” (Донецьк);
- “Укрінфотех”;
- “Інформаційні і інтелектуальні технології”;
- “Перспектива”;
- Інститут технологічної теплофізики (Київ).

Особливість українських технопарків полягає в тому, що податкові преференції встановлені законом не для технопарку в цілому, а для конкретних інноваційних проектів, що проходять державну експертизу і затверджені в установленому порядку.

Результати роботи українських технопарків, передусім технопарку “ІЕЗ ім. Є.О. Патона” і технопарку “Інститут монокристалів”, показують, що вони вже зараз є дієвою ланкою, яка реально об’єднує науку з виробництвом.

За минулі три роки випуск інноваційної продукції учасниками технопарків становив 2,07 млрд. грн., при цьому до бюджету надійшло понад 75 млн. грн. Це – додаткові надходження, забезпечені тільки завдяки інноваційним проектам технопарків. Не буде інноваційних проектів – не буде цих надходжень.

Загальна сума пільг становила 300 млн. грн., з яких 177,6 млн. грн. через спецрахунки технопарків було реінвестовано в розвиток інновацій-

ної інфраструктури. На сьогодні база оподаткування першої черги інноваційної продукції технопарків сягає близько 2 млрд. грн. на рік.

Підсумки перших трьох років діяльності свідчать про те, що технопарки виправдовують надії, які покладалися на них. Будучи певною мірою каталізатором розвитку наукоємного сектору промисловості, діяльність технопарків в Україні підвищує привабливість національного виробництва для інвесторів, сприяє просуванню конкурентоздатної вітчизняної наукоємної продукції на світовий ринок, знижує імпорتنу залежність економіки України. У ході виконання інноваційних проектів створюються виробництва, що стало функціонують і інноваційна продукція яких затребувана на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Інноваційний розвиток країни не може відбуватись в широкому спектрі напрямів, а має бути сконцентрований на історично виважених пріоритетних напрямках, бо вже доведено, що:

- 11 наукових ідей дають 2 технічно виважені рішення;
- 49 технічно виконуваних рішень дають 4 патенти;
- 8 патентів дають один впроваджений у виробництво винахід;
- 5 впроваджених у виробництво винаходів дають один очікуваний комерційний результат.

Численні дослідження показують, що інноваційна активність підприємств у країнах з перехідною економікою залишається на низькому рівні. Однією з причин цього є неконкурентне середовище, успадковане від планової системи. І якщо країни з перехідною економікою хочуть успішно інтегруватися в глобальний ринок, їм доведеться шукати нові механізми підтримки і стимулювання інновацій.

Серед “нових індустріальних країн”, яким вдалося істотно просунутися в розвитку інноваційної активності й підвищенні конкурентоспроможності своїх національних економік, незважаючи на всі проблеми, пов’язані з несприятливим діловим кліматом, опором традиційних інститутів і нестачею ресурсів, можна назвати Чилі, Мексику, Ізраїль, Південну Корею і деякі інші. Їхній досвід цікавий тим, що тут не цілком стандартні інструменти державної підтримки були істотно дешевші, ніж у “старих” індустріальних країнах, і при цьому вони виявилися успішними в умовах як недосконалому ринку, так і вельми недосконалої держави.

Так, у Чилі, завдяки створеній системі “інститутів розвитку”, протягом останніх 20 років вдалося забезпечувати 5%-ний середньорічний

темپ зростання ВВП при одночасному істотному розширенні несировинного експорту.

Ізраїль, завдяки програмам розвитку венчурної індустрії і підтримки високотехнологічних компаній, зміг з країни з “військово-аграрною” економікою перетворитися на один із центрів глобальної “нової економіки”.

Південна Корея, відома як один з “азіатських тигрів” 1970–1980-х років, у результаті адаптації своєї промислової політики до нестійких умов глобального бізнес-середовища змогла в найкоротші терміни подолати наслідки кризи 1997–1998 рр. і повернутися на траєкторію стійкого зростання.

Узагальнення досвіду названих країн дозволяє зробити ряд висновків, що допоможуть сформувати цілі й механізми політики уряду України зі стимулювання інновацій і підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

6.3. Розвиток венчурного фінансування інновацій

Участь венчурного капіталу є принциповим чинником в інноваційному процесі. З різних причин для великих компаній реалізація ризикового проекту надто складна. Такі проекти мають більший шанс на успіх, якщо вони реалізуються малими технологічними фірмами. Венчурний капіталіст здатний за допомогою відповідних фінансових інструментів брати участь у підтримці високоризикових інноваційних проектів. Це підтверджується тим, що технологічні революції, які призвели до трансформації індустріального виробництва, були проведені компаніями, котрі підтримуються венчурним капіталом. Наприклад, фірми, які лідирували у розробці кожного нового покоління комп’ютерних технологій (ПК, програмне забезпечення), фінансувалися за рахунок венчурного капіталу.

В країнах з технологічно орієнтованою економікою зростання виробництва й індустріальний розвиток переважно залежать від успішних інновацій, які означають, що результати досліджень і розробок ефективно комерціалізуються (переходять у стадію комерційного випуску продукції). При цьому доступ технологічних компаній до фінансових ресурсів стає ключовим чинником в інноваційному процесі.

Залежно від різних ситуацій, рис і структури компанії управлінський персонал може вибрати найбільш доцільний тип фінансування за раху-